

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

UKA2020/14
29. oktober 2020
Sofia Geisler

Nunanut Allanut tunngasutigut naalackersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaat 2020.

(Nunanut Allanut Nukissiuuteqanermullu Naalackersuisoq)

Inuit Ataqatigiit pingaartippaat nunat tamalaat akornanni oqallinnermi Nunatta sunniuteqarsinnaallunilu uppernassuseqartuunissaa. Nunarput nunat tamalaat akornanni pingaarutilimmik isumaqatigiinniarfinni peqataasassaaq, nipi ersarisoq atorlugu, uagut kisitta pinnata aammali silarsuarmi naalagaaffiit mikisut allat nunallu inoqqaavi pillugit.

Uppernassuseqarluta sunniuteqarluarsinnaallutalu nunanut allanut politikkeqarnissatsinni qitiulluinnarpoq nunatsinni, nunanut allanut politikimik ataatsimoorussaqaqarnissarput. Pissutsit ineriartoneri aallaavigalugit inerisartuagassatsinnik.

Ataatsimoorussaqaqarluta nunanut allanut politikkeqarnerput tassaassaaq nunat tamalaat akornanni suleqatigineqarnissatsinnut uppernassusiliisoq aamma allanit aqunneqarata siunnerfitsinnik tunngaviliisoq. Ullumikkummi ataatsimoorussaqaqannginnerput nunat allat, issittup soqutigineqaraluttuinnarnerani, issittoq taamatullu aamma nunarput qanoq ineriartussanersoq aqutsiartuaalersimammata.

Issitoq sakkulersorfiunngitsoq, eqqisseqatigiinnermik tunngaveqarluni ineriartortoq. Nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinik ataqqinniffiusoq issittumilu nunat isumaqatigiissutaasa tunngavii attallugit ineriartortinnissaat tassaapput eqqumaffissatta attattuassallugillu sulinitsinni qitiutitassatta ilamininngui.

Namminersorneq pillugu Inatsimmi ersarissumik nalunaarsimavoq nunanut allanut aamma sillimaniarnermut tunngasut pillugit naalackersuinikkut ingerlatsineq naalagaaffiup suliassaqaqarfigaa.

Ullumikkulli Naalackersuisunit saqqummiunneqartup nassuiaatip uppernarsarpaa namminersorneq pillugu inatsit aamma periarfissiimmat Naalackersuisut naalagaaffik sinnerlugu nunanik allanik aamma nunat tamalaat akornanni soqutigisaqaqatigiffinnik isumaqatiginninarsinnaanerannik isumaqatigiissuteqarsinnaanerannillu, inatsisit inuiannut tamanut tunngasut pillugit.

Naalackersuisoqarfiit tamarluinnangajammik isumaqatiginninniarnerit isumaqatigiissuteqartarnerillu ukiorpassuannngortuni pikkorilluinnarlutik nunarput sinnerlugu suliaraat, avataaniillu suleqateqarlutik, inuiattut inissisimanitsinnut inuuniarnitsinnullu suliat pitsaasumik sunniuteqartussanngornissaat anguniarlugu.

Nunat allat sillimaniarnerlu pillugit Nunatta soqutigisaanik illersuisussaallutik sulisussaataitasut tamanna naammassiniarlugu ullut tamaasa sulipput. Taamaattoqarneranut Naalakkersuisut qulakkeerinnittussaapput, Naalakkersuisunillu tunuliaqutsiisussaalluni inissisimavoq Nunanut Allanut Sillimaniarnermullu Inatsisartut ataatsimiititaliaat. Akisussaaffik Naalakkersuisut tigummiartik kisimiillutik attanniarsinnaangilaat,

Nunanut Allanut Sillimaniarnermullu tunngasut apeqqutit pillugit innuttaasut toqqissisimallutik misigisimanissaat uagutsinnut pingaartorujussuusooq pissutigerpiarlugu. Malinnaatitsineq, Inatsisartut Nunanut Allanut Sillimaniarnermullu ataatsimiititaliaat aqutugalugu pisussaq, qulakkeerinnissaaq innuttaasut toqqissisimasumik misigitinnissaannut. Toqqissisimanermik ernumanginnermullu toqqammaviliisooq pingaarneq tassaavoq ammasumik aqutseriaaseqarneq, tassalu paasissutissiineq ilisimatitsinerlu.

Ilisimalluinnarparput sunaluunniit avammut oqaluttuarineqarsinnaasangimmat, soorlulusooq worms-erutta olseneruttaluunniit inukkat tigummiagaqut akeqqatsinnut takutinnaviangikkigut.

Inuit Ataqtiginiilli isertussangilarput ukiup kingulliup ingerlanerani arlaleriarluta Naalakkersuisut uparuartarsimagatsigit piffissaagallartillugu ilisimatitsisannginnerannik. Tamakku uteqqingikkaluarlugit Naalakkersuisut manna aqutugalugu kaammattorumavagut eqqaamajuartariaqarmassuk Inatsisartuni ataatsimiititaliaat tassaammata kammalaatit pinngitsoorneqarsinnaangitsut, sulinissinnik tunuliaqutsiisussat.

Eqqaamasiulli suleqatigiinnermi ataqqinaat qaffasinnerpaaq tassaammat ataqqinnineq, akuutitsineq, tusarnaarneq ilisimatitseqatigiittarnerlu. Nunanut allanut politkkeqarnermi tamanna avaqqunneqarsinnaangilaq. Sulilu annertunerusumik Naalakkersuisut Inatsisartullu Nunanut Allanut Sillimaniarnermullu Ataatsimiitsitaliaat suleqatigiittariaqarput. Ilaannimi nunanik allanik suleqatissatsinnik suleqatitsinnillu annertusaanermi, nunat pineqartut Inatsisartuisa suleqatigiinnerat attaveqatigiinnerallu annertusartarsinnaavarput. Taamaalluni Naalakkersuinikkut ineritikkumasat aamma qanillisaaqataaffigisarlugit.

Tusagassiutitigut paasivarput Naalakkersuisut akuersisimasut Russit Nunatsinni allaffeqalernissaannut. Sinniisoqarfinnik pilersitsiumallutik kissaateqartut arlaqaleriartornerata naqissuseqqippaa Issittumi inissisimanitta sakkortusiartuinnartumik pingaaruteqaleriartorneranut.

Uummatitta aqilisarnissaanut iliuuserineqartut ikittuunngillat, silatussuserli aalajangisuujuarili. Tassalu Nunarput tassaammat Namminersortoq, kimilluunniit pisiarineqarsinnaangitsooq. Uagut nammineq aalajangigassarivarput qaqugu qanorlu namminiiliviniarnerluta, innuttaasut tamarmik Nunatsinniittut taasinerikkut ulloq nallerpat akisussaassuseqarnermik ilisimaarinnilluinnarlutik aalajangigassaat. Tamanna, aamma avataaneersut Nunat nunatsinnut tikillutik maani aallartitaminnik sulisitsinissamik pilersaaruteqartut, ilisimalluinnaaqqissaartariaqarpaat.

Inuit Ataqtiginiit isumarput tassaajuarpooq amerikkarmiut Pituffimmik atuinerat soorunami aningaasanik Nunatta Karsianut tuttussanik malitseqartariaqartoq. Oqaluttuarisaanerup takutippaa nunat sakkutuuliiffigineqarsimasut tamanna aningaasatigut tamatigut iluaqutissarsiffigisannangikkat, taamaattumik Nunatta iluaqutissarsiffigisaanik

isumaqatigiissuteqartornissaa uppernarsaatissaqalerpat aatsaat upperilissallutigu oqaatigisariaqarparput. Taamaakkaluartorli Naalakkersuisut suliamik tassannga suliaqarnerminni angusaqarluarnissaannik kissaappagut.

Oqaluttarfimmiit maanngaaniit arleriarluta oqariartuutigisarparput nukiit tamaasa atortariaqartut Tuluit Nunaata EU-miit aniniarneranut atatillugu isumaqatigiissusiorfiginissaata qulakkeernissaanut. Millioninik hundredelikkaanik nalillit aalisakkanik nioqutissiat maannamut akitsuuserneqaratik Tuluit Nunaannut eqqunneqartarput, tuluillu tassaapput nioqutissianik Nunatsinneersunik pisiortornerpaat akornanniittut.

Atorfilittat sullillutik suliamik naammassiniaanerat Naalakkersuisut oqariartuutigigaluaaraat Naalakkersuisut aperisariaqarpagut isumaqatigiissusiornissamut killiffik qanoq innersoq, aammalu akitsuusersuilernissaq pissappat tamanna Nunatta aningaasanik qassinik annaasaqatigissaneraa kisitsisilereerneqarsimanersoq.

Aperisariaqarpugullu Naalagaaffeqatigisatsinnit Savalimmiormiunit Tuluit isumaqatigiissuteqarfigineqarsinnaappata, taamaalinissatsinnut uatsinnut suna maannamut aporfiunersoq.

Niuerfiit allat piorsaavigineqarnerat sulissutigineqartoq ilisimavarput, taakkuli tamakkiisumik iluaqutigilernissaata ukiup nikinnerani pinissaa ilisimanginnatsigu, Tuluit Nunaata niuerfittut attatiinnarnissaa aatsaat taama pingaaruteqartigaaq. Nunallu allat annertuumik niueqatigisavut aamma tigussaasumik niuernikkut isumaqatigiissuteqarfigisallugit periarfissarsiornerusariaqarpugut. Taamaaliornitsigut nunatsinni atugarissaarnerup siunissamut qulaakkeerneqarnissaa annertusarneqarsinnaammat.

Issittulerngusaanneq oqaaseq ulluinnarsiutaalereersoq aamma patsiseqarpoq silap sukkaasumik allanngoriartorneranik, sikuq aajuitsup nungukkiartupiloorneranik malitseqartumik, taamalu umiarsuartigut angallafigineqarsinnaasup annertusiartorneranik.

Nunarput pissutigalugu Kunneqarfik Danmarki issittumi pingaarutilimmik inissisimavoq. Issittoq pillugu periusissiap suliarineqarnerani Nunarput qitiulluni inissisimasoq assortuussutaanngilaq. Tamanna uagutsinnik pisussaaffiliivoq. Inukkat tigummaaagut isumatusaartumik, Nunatsinnullu iluaqutissanngorlugit atorneqarnissaat aatsaat taama pingaartigilerpoq. Pingaarluinnarporlu uagut pineqartilluta avaqqunneqartannginnissarput.

Naqissuserlarput Inuit Ataqtiginiit Nunatta namminiilivinnissaa anguniagarigatsigu, tamannalu angussaqaarparput ulloq taanna innuttaasut **tamarmik** tamanna tunuliaqutserpassuk. Namminiilivikkaluarutta ullumikkutulluunniit inissisimaffitsinniikkaluarutta pisariaqarpoq peqateqarnissarput. Peqatigisassagut tassaasariaqarsorivagut demokratiskiusumik inuiaqatigiit ingerlanneqarnerannik inuiaqatigiittut oqaluttuassartaqartut. Tassaasorivagut inuit ataasiakkaat piginnaatitaaffiinik pisussaaffiinillu ilisimaarilluinnartut ataqqinnittullu.

Ilissarsiornissaq isumatusaartumik, ammasumillu tunngavilersuinikkut pisariaqarpoq. Uagut Nunatsinni inatsisit maannamut tunngavisagut kinguaritartinnagit nukittorsartuarnissaat inuiattullu tunngaviliinissaat Inuit Ataqtiginiit pingaartitarivarput. Kalaallit inuiaat ullumikkut killiffippat nammineq akisussaaffigisarput imaannaanngilaq. Qinikkatut

tamatta isummerfigisassagut inuiaqatigiit utaqqivaat, iliuusissat siunissamut isigisut inunnik ataasiakkaani nukittunerulernermik pilersitsisussat.

Nunanut allanut attaveqarnitta nunattalu illersorneqarnissaa pigutsigu imaluunniit nunatta ineriartortinnissaa iliuarsisariaqartutullu taagukkatta ilorraap tungaanut aallariartinnissaat pigutsigu ilissaqartariaqarpugut naatsorsuutigisinnaasatsinnik. Nukittunerpaamik inissisimaffigisassarput Inuit Ataqatigiinniit soorunami qinissavarput.

Taamaattumik Nunanut Allanut Naalakkersuisoq aammaarluta kaammattussavarput Nunatta Nunanut Allanut politikkissaanik maani inersuarmi partiinit tamani tunuliaqutserneqartumik sulineq piaartumik naammassiniaqqullugu. Taannaavoq Nunatta apeqqutini nunanut allanut sillimaniarnermullu apeqqutini suugaluartuniluunniit iliuuseqarnermini toqqammavissaa.

Issittulerngusaanneq, silap kissatsikkiartornera, nunat pissaanillit, nuttarneq. Ullumikkut pisut ilaannaralangui – tamarmik nunanut allanut sillimaniarnermullu tunngasut apeqqutit matukkut kasuttortut. Ataatsimoorussatsinnillu politikkeqarnissamik pisariaqartitsinitsinnik naqissusiisut.

Nunapiluunersuarmi inuuvugut amerlanngitsunnguulluta. Inoqarfinnut anginernut nutserneq annikilliertunngilaq. Patsisaasut suunerat uani oqaluuserinngilarput. Taamaakkaluaq oqaluuserisariaqagarput aamma tassaasorivarput nuna taama angitigisoq nunaralutigu suli annerusumik naqissuseritariaqassagipput – sillimaniarneq eqqarsaatigalugu. Ilisimasariaqarparput nunarujussuarmi susoqarnera, nakkutiginnittoqartariaqarpugut, malinnaasariaqarpugut. Siunertalimmik – aamma - inoqarfiit inissisimasariaqartut oqaluuserisariaqalerparput.

Inoqarfiit sumiinnerat aamma tassaavoq nunami maani nunaqarnitsinnik takutitsisoq. Siunnerfillu taanna aningaasaliiffiginiarlutigu piareersimasariaqarpugut.

Qujanaq.